

VIII. Relații științifice internaționale

Sistemele naționale de cercetare devin tot mai interconectate. Cercetarea științifică, un domeniu al activității umane, caracterizat tradițional printr-un grad înalt de extindere a componentei externe, cunoaște în prezent un proces de internaționalizare fără precedent. Acest fapt se datorează atât utilizării tot mai accentuate a tehnologiilor informaționale, cât și faptului că procesul de cooperare științifică internațională oferă beneficii considerabile tuturor actorilor implicați. Anul 2009 a fost unul important pentru relațiile științifice internaționale din mai multe considerente. Criza financiar-economică globală a afectat bugetele alocate pentru sfera de cercetare-inovare în majoritatea țărilor de origine pentru partenerii tradiționali ai comunității științifice din țara noastră. Austeritatea resurselor bugetare alocate științei autohtone a avut, de asemenea, repercusiuni negative pentru cooperarea internațională în sfera de cercetare-inovare.

Cu toate acestea, din analiza sumară a principalelor rezultate obținute în acest domeniu, putem conchide atât despre evoluții sectoriale evidente înregistrate pe plan extern, cât și despre durabilitatea relațiilor externe ale organizațiilor din sfera de cercetare-inovare, care au dat dovadă în anul de referință de capacitățile necesare pentru promovarea unui mesaj extern consecvent și atragerea surselor financiare adiționale prin participarea la programele internaționale de granturi.

Activitatea internațională a AȘM a cunoscut noi dimensiuni și forme, asigurând complementaritatea necesară procesului intern de cercetare, prin accesarea oportunităților externe pentru cercetătorii din Republica Moldova.

În vederea creșterii vizibilității internaționale a activităților și realizărilor comunității științifice din Republica Moldova, a fost lansat Buletinul informațional internațional în limba engleză (*ASM International Newsletter*), distribuit tuturor partenerilor din străinătate. Primul număr al buletinului a reflectat activitatea AȘM în contextul cooperării științifice internaționale, informații despre realizările comunității științifice autohtone, descrierea inițiativei de sporire a cooperării în cadrul diasporei științifice a originarilor din RM, precum și calendarul evenimentelor internaționale în domeniul științei și inovării. Totodată, în 2009 a fost publicat un material informativ în limbile engleză și rusă, care oferă o incursiune în arealul organizațiilor științifice din țara noastră, reflectând prioritățile de cercetare ale acestora, precum și cele mai impunătoare realizări din perioada recentă, fapt ce dezvăluie potențialul științifico-inovațional al instituțiilor și disponibilitatea de implicare în proiecte comune de cercetare cu potențialii parteneri din străinătate.

Portalul dedicat cooperării științifice internaționale, www.international.asm.md, continuă să ofere cele mai noi știri privind evoluția cooperării internaționale în sfera științei și inovării din Republica Moldova, noutățile cu rezonanță din spațiul european și internațional de cercetare, cele mai noi oferte de finanțare, burse, programe de granturi de cercetare, proiecte internaționale, conferințe, workshop-uri etc. În decursul anului 2009, au fost remise 34 buletine informaționale unui număr de peste 500 de recipienți, portalul fiind vizitat de peste 50,000 persoane din 114 țări, cu o medie de peste 130 de persoane zilnic, cei mai mulți fiind din Republica Moldova (cca 26,000), România (cca 16,000), Germania (cca 800), Federația Rusă (cca 500) și SUA (cca 400).

În scopul determinării direcțiilor strategice ale cooperării științifice internaționale pe arii geografice prioritare și în scopul elaborării mecanismelor ce sunt necesar a fi implementate pentru valorificarea practică a oportunităților existente pe plan internațional, AȘM a elaborat, în anul de referință, proiectul *Strategiei privind cooperarea internațională în sfera științei și inovării*. Rolul cooperării științifice internaționale în sensul prevederilor Strategiei nu ține doar de cooptarea expertizei și surselor financiare adiționale din străinătate, dar și de consolidarea poziției Republicii Moldova în calitate de partener de valoare în contextul atenuării provocărilor regionale și globale.

8.1. Integrarea în Spațiul European de Cercetare

Sub același imperativ, al excelenței în cunoaștere, în anul 2009 a continuat dialogul cu Uniunea Europeană privind avansarea cooperării tehnico-științifice și consolidarea eforturilor în aspirația Republicii Moldova de asociere la Programul Cadru 7 (PC7) al Comunității Europene pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (2007-2013).

Dialogul politic cu Uniunea Europeană în sfera științei și inovării a continuat și în anul de referință în cadrul reuniunii *Subcomitetului de Cooperare RM-UE nr.4 „Energie, Mediu, Transporturi și Telecomunicații, Știință și Tehnologii, Sănătate Publică, Cultură și Educație”* desfășurată la Chișinău în perioada 9-11 iunie 2009, precum și în cadrul celei de-a X-a reuniuni a *Comitetului de Cooperare RM-UE*,

din 23 octombrie 2009. În cadrul acestor evenimente au fost discutate realizările și perspectivele de dezvoltare ale sferei științei și inovării din Republica Moldova în direcția avansării cooperării cu Uniunea Europeană. Au fost înalt apreciate eforturile AȘM în vederea integrării în Spațiul European de Cercetare, subliniindu-se importanța pregătirii comunității științifice autohtone în scopul valorificării oportunităților oferite de Programul Cadru 7 și reiterându-se disponibilitatea Comisiei Europene de a lansa negocierile pe marginea Memorandumului de Înțelegere privind asocierea la PC7, imediat ce va fi semnat protocolul la Acordul de Parteneriat și Cooperare, privind participarea Republicii Moldova la programele comunitare ale Uniunii Europene.

Lansarea *Parteneriatului Estic* în prima jumătate a anului 2009, în calitate de platformă de cooperare a UE cu Republica Moldova, Ucraina, Belarus, Georgia, Azerbaidjan și Armenia a creat o nouă dimensiune pentru relațiile de cooperare moldo-comunitare în sfera științei și inovării. Astfel, la cea de-a II-a reuniune a Platformei de Cooperare nr. 4 „Contacte Interumane” din cadrul Parteneriatului Estic, desfășurată la Bruxelles la 26 noiembrie 2009, la care a participat vicepreședintele AȘM, dl m.c. Ion Tighineanu, s-a încurajat promovarea în continuare a integrării partenerilor estici în Spațiul European de Cercetare și a fost aprobat programul de lucru al Platformei de Cooperare nr. 4 „Contacte Interumane” pentru anii 2009-2011, aici fiind inclusă și componenta cercetare cu obiectivul de a intensifica participarea partenerilor estici în oportunitățile de cercetare colaborativă, dezvoltarea capacităților și mobilității cercetătorilor, oferite de Programul Cadru 7.

Asocierea la Programul Cadru 7 este mecanismul practic pentru integrarea Republicii Moldova în Spațiul European de Cercetare, ceea ce îi va permite să coopereze și să concureze în calitate de partener egal în toate concursurile anunțate de Comisia Europeană prin intermediul PC7; să devină parte componentă a unei rețele europene a oamenilor de știință, oameni de afaceri și factorilor de decizie ce stabilesc obiectivele și prioritățile europene în domeniul cercetării-inovării; să contribuie la excelența științifică și competitivitatea Europei.

Astfel, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 515 din 17 august 2009, a fost aprobată componența nominală a *Comitetului Național de Asociere la Programul Cadru 7* pentru cercetare și dezvoltare tehnologică al Comunității Europene (2007-2013) la nivel de viceministri, în calitate de organ principal de coordonare a eforturilor naționale pentru asocierea la PC 7 al Comunității Europene pentru cercetare și dezvoltare tehnologică. Președinte al Comitetului Național pentru Asociere a fost numit președintele AȘM, iar în componența Comitetului – reprezentanții următoarelor ministere: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor, Ministerul Mediului, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, Ministerul Sănătății și Ministerul Justiției.

Planul de acțiuni „*Inițiativa Moldovei pentru Excelență în Cunoaștere*”, aprobat prin Hotărârea CSSDT a AȘM nr. 230 din 27 noiembrie 2008, și-a continuat cursul implementării printr-un șir de măsuri definitorii și indispensabile pe traiectoria integrării europene, menite să deschidă noi perspective de dezvoltare a sferei de cercetare-dezvoltare, dar și să creeze noi competențe necesare pentru a face față competiției în domeniu, la nivel european și mondial. Consolidarea potențialului și competitivității științifice autohtone în vederea realizării priorităților naționale de dezvoltare a fost definit și în calitate de obiectiv al *Agendei de Integrare Europeană pentru anul 2009* (obiectivul 29).

În 2009, activitățile pe dimensiunea integrării în Spațiul European de Cercetare, în baza Planului de acțiuni sus-menționat, au avut drept scop general sporirea nivelului de participare a cercetătorilor moldoveni în cadrul proiectelor europene PC7, dar și creșterea vizibilității internaționale a comunității științifice din Moldova, promovarea competențelor organizațiilor de cercetare autohtone la nivel internațional, organizarea activităților de sprijin în promovarea participării în proiecte europene, contribuind astfel la integrarea comunității științifice din Republica Moldova în Spațiul European de Cercetare.

Includerea Republicii Moldova în sistemul informațional ERAWATCH, baza de date a politicilor naționale de cercetare a statelor-membre UE și a celor asociate, va deschide noi perspective în conectarea sistemului de cercetare din RM la cel comunitar, prin utilizarea metodologiei de raportare și a sistemului european al indicatorilor de evaluare. În premieră, acțiunile preparatorii în acest sens au fost discutate în cadrul seminarului „Spațiul European de Cercetare și țările vecine”, organizat de către Institutul European pentru Studii Tehnologice Prospective (parte componentă a Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene) din Sevilla, Spania, în perioada 16-17 noiembrie 2009.

Conferința Internațională cu genericul „Cooperarea tehnico-științifică: perspective și oportunități”, organizată de către Centrul Internațional pentru Studii la Marea Neagră, în cadrul proiectului european

IncoNet EECA, în perioada 15-17 iunie 2009 la Atena, Republica Elenă, a constituit un prilej de a reuni oamenii de știință cu factorii de decizie din statele-membre ale UE și din spațiul Europei de Est și Asiei Centrale, precum și cu reprezentanți din cadrul Directoratului European pentru Cercetare. Pe parcursul evenimentului, reprezentanții AȘM au realizat un schimb de opinii cu oficiali din cadrul Comisiei Europene privind continuarea procesului de negociere a asocierii țării noastre la PC7, beneficiind, totodată, de consultanța experților din statele Balcanilor de Vest, care au obținut recent statutul de țări asociate la PC7.

Activități de promovare a Programului Cadru 7 în Republica Moldova

În vederea eficientizării procesului de informare și comunicare cu privire la oportunitățile oferite de PC7, cât și asigurării unei asistențe adecvate și personalizate necesităților comunității științifice autohtone, AȘM a organizat un concurs în rândurile tinerilor cercetători unde au fost selectate 6 Puncte Naționale de Contact (NCP) pe următoarele domenii tematice ale PC7: (1) *sănătate*; (2) *alimentație, agricultură și biotehnologie*; (3) *tehnologii de informare și comunicare*; (4) *nanoștiințe și nanotehnologii, materiale și noi tehnologii de producere*; (5) *mediu și energie*; (6) *științe socio-economice și umanistice*. De asemenea, au fost numiți câte un NCP pentru domeniul *mobilitate*, din cadrul Centrului Proiecte Internaționale al AȘM, iar din cadrul Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic – pentru domeniul *întreprinderi mici și mijlocii*. Activitatea rețelei de NCP-uri este coordonată nemijlocit de către Direcția integrare europeană și cooperare internațională a AȘM și susținută de Centrul Proiecte Internaționale a AȘM.

Cu suportul Comisiei Europene și în special al Directoratului General pentru Cercetare, s-a facilitat integrarea NCP-urilor din RM în circuitul european al Punctelor Naționale de Contact, astfel beneficiind de un acces extins la informație și expertiză. NCP-urile instituite au fost instruite în cadrul proiectului național pentru tineri cercetători „Crearea infrastructurii de eficientizare a participării comunității științifice din Republica Moldova la Programul Cadru 7” susținut de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM, cât și în cadrul proiectului european finanțat de Comisia Europeană prin intermediul PC7 – IncoNet EECA „Rețea de cooperare internațională în domeniul științei și tehnologiei pentru țările Europei de Est și din Asia Centrală”, lansat la 1 ianuarie 2008. Astfel, în perioada 4-5 martie 2009, în cadrul IncoNet EECA, a avut loc o vizită de lucru a experților din Grecia, reprezentând rețeaua PRAXI/HELP-FORWARD Network, în scopul de a evalua și instrui NCP-urile în activitatea lor de informare și consultare privind PC7. Urmare acestei vizite, a fost elaborat un raport analitic privind rețeaua de NCP-uri nou-formată și au fost formulate recomandări practice de funcționare a acesteia.

Cu sprijinul nemijlocit al partenerilor europeni în cadrul proiectelor PC7 de susținere și coordonare a activităților de instruire și networking a NCP-urilor din țările Europei de Est și Asiei Centrale (IncoNET EECA, EXTEND și Idealist2011 – la care participă AȘM, cât și HEALTH-NCP-NET și Net4Society), NCP-urile din Republica Moldova au participat la diverse evenimente, seminare de formare și zile de informare organizate la Bruxelles de către Comisia Europeană pe diverse domenii tematice. Printre acestea menționăm și Research Connection 2009, ce a avut loc în perioada 7–8 mai 2009 la Praga, sub auspiciul Președinției Cehe a Uniunii Europene.

Cu implicarea activă a NCP-urilor au fost organizate un șir de seminare și zile de informare în organizațiile din sfera științei și inovării din Republica Moldova pentru a informa comunitatea științifică despre PC7 în general și despre apelurile deschise. O atenție deosebită a fost acordată noului ciclu de apeluri lansat de Comisia Europeană la 30 iulie 2009. Astfel de către fiecare NCP au fost organizate în medie câte 5–7 seminare, cu invitarea tuturor persoanelor interesate de domeniul specific respectiv și la care au participat în medie câte 30 persoane/ seminar. În acest context, menționăm și scrisoarea AȘM din 17 septembrie 2009, conform căreia au fost remise 43 de solicitări individuale în adresa organizațiilor din sfera științei și inovării privind examinarea oportunităților de finanțare PC7, anunțate de Comisia Europeană la 30 iulie și tematicilor selectate pentru fiecare instituție în parte.

În scopul promovării participării la concursurile PC7 și informării privind oportunitățile oferite pentru cercetătorii din Republica Moldova, AȘM, cu susținerea Comisiei Europene și partenerilor europeni din cadrul proiectelor PC7 în derulare, a organizat trei evenimente internaționale, în cadrul cărora au avut loc și zile de informare pentru un spectru mai larg de participanți (200 persoane/ eveniment) în domeniul sănătății, tehnologiilor informaționale și comunicaționale și oportunităților oferite de PC7 pentru întreprinderi mici și mijlocii:

28–29 aprilie 2009 – simpozionul internațional „Avansarea cooperării dintre statele-membre ale Uniunii Europene și cele din spațiul Europei de Est și Asiei Centrale în domeniul geneticii umane” în cadrul proiectului IncoNet EECA;

19 iunie 2009 – Conferința Regională „Dezvoltarea cooperării tehnico-științifice în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații între statele-membre ale Uniunii Europene și cele din spațiul Europei de Est și Caucazului de Sud” în cadrul proiectului EXTEND;

9 octombrie 2009 – Conferința Internațională „PC7 – oportunități pentru întreprinderile mici și mijlocii”, organizată de AȘM de comun acord cu Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic și Comisia Europeană (instrumentul TAIEX).

La invitația Comisiei Europene, a fost promovată și încurajată înregistrarea experților din cadrul organizațiilor de cercetare, întreprinderilor mici și mijlocii, societății civile din Republica Moldova în baza de date a Experților pentru Activități de Cercetare a Programului Cadru 7 (EMM FP7). Astfel, în perioada 3-9 mai 2009 dl m.c. Ion Tighineanu, vicepreședinte al AȘM, a participat în calitate de expert național în procesul de evaluare a proiectelor de cercetare depuse în cadrul concursului PC7 „Schema schimbului internațional de cercetători” (International Research Staff Exchange Scheme – IRSES), deschis în perioada 25 noiembrie 2008 – 27 martie 2009. De menționat că în momentul de față trei instituții din Republica Moldova sunt implicate în proiecte IRSES (Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Chimie al AȘM și Institutul de Fizică Aplicată al AȘM).

În decursul anului 2009 au debutat câteva proiecte PC7 cu participarea organizațiilor din Republica Moldova:

BS-ERA.NET „Rețea de cooperare științifică și tehnologică în regiunea Mării Negre”, perioada de derulare: 01.01.2009 – 31.12.2011, instituția din RM: AȘM;

EXTEND „Extinderea cooperării de cercetare în domeniul TIC între UE, Europa de Est și Caucazul de Sud”, perioada de derulare: 01.01.2009 – 30.06.2011, instituția din RM: AȘM;

SEERA-EI „Spațiul Europei de Sud-Est pentru Cercetarea în eInfrastructură”, perioada de derulare: 01.04.2009 – 31.03.2012, instituția din RM: AȘM și Asociația RENAM;

HITT-2008 „Sănătatea în epoca tranziției: tendințe în sănătatea populației și politici în domeniul sănătății în țările CSI”; perioada de derulare: 01.05.2009 – 30.04.2013, instituția din RM: Opinia – Serviciul Independent de Sociologie și Informații și SMS „Concluzia”;

EECALink „Promovarea și facilitarea cooperării internaționale cu țările Europei de Est și Asiei Centrale”, perioada de derulare: 01.06.2009 – 30.11.2011, instituția din RM: Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.

În acest context, de menționat faptul că de la lansarea PC7 au fost depuse 72 propuneri de proiecte europene cu participarea echipelor de cercetare din RM și 4 burse individuale Marie Curie, dintre care au fost acceptate spre finanțare de către Comisia Europeană 14 proiecte și 1 bursă individuală *International Incoming Fellowship*.

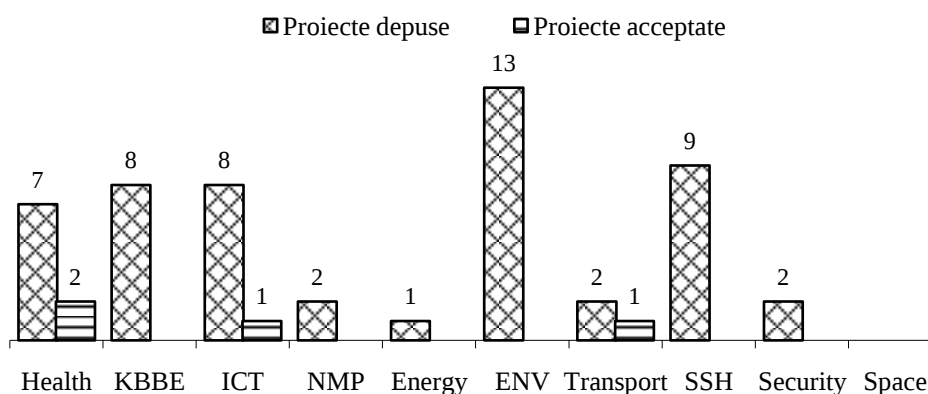

Figura 8.1.1. Proiecte PC7 cu participarea organizațiilor din Republica Moldova

Legenda: (1) Health – Sănătate; (2) KBBE – Alimentație, agricultură și biotehnologie; (3) ICT – Tehnologiile informației și comunicației; (4) NMP – Nanoștiințe, nanotehnologii, materiale și noi tehnologii de producție; (5) Energy – Energie; (6) ENV – Mediu (inclusiv schimbările climatice); (7) Transport (inclusiv aeronautică); (8) SSH - Științe socioeconomice și umaniste; (9) Securitate – Securitate și (10) Space – Spațiu.

La capitolul participării în diverse arii tematice a Programului specific Cooperare a PC7, cele mai multe depuneri au fost înregistrate în domeniul mediului (13 propuneri), însă cele mai multe proiecte au fost susținute în domeniul sănătății (fig. 8.1.1).

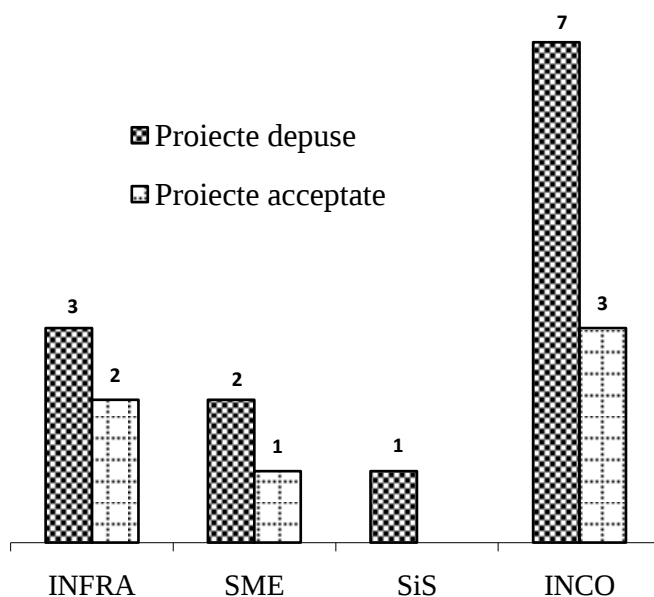

Figura 8.1.2. Proiecte PC7 cu participarea organizațiilor din Republica Moldova

Legendă: INFRA – infrastructuri de cercetare, SME – cercetarea în sprijinul întreprinderilor mici și mijlocii, SiS – știința în societate, INCO – activități de cooperare internațională.

Participarea la activitățile PC7 de promovare și consolidare a capacităților de cercetare a organizațiilor ce activează în sfera științei și inovării, susținute în cadrul Programul specific Capacități, s-a dovedit a fi mai fructuoasă. Astfel, propunerile înaintate în cadrul acestui program specific cu participarea grupurilor autohtone de cercetare, la tematicile eligibile pentru Republica Moldova, au înregistrat un succes mai mare (fig. 8.1.2): Infrastructuri de cercetare (INFRA) – două proiecte acceptate din cele trei propuneri depuse; Cercetarea în sprijinul întreprinderilor mici și mijlocii (SME) – un proiect acceptat din cele două depuse; Știința în societate (SiS) – o propunere depusă; Activități de cooperare internațională (INCO) – trei proiecte în derulare din 7 propuneri depuse.

O analiză a parteneriatelor formate în cadrul acestor propuneri de proiecte, dintre echipele de cercetare din Republica Moldova și cele din țările-membre ale Uniunii Europene, ne relevă faptul că în cele mai multe proiecte sunt implicate instituții din România (10 parteneri în 7 proiecte acceptate spre finanțare, 77 parteneri în 48 propuneri depuse), după care urmează cele din Grecia (13 parteneri în 7 proiecte acceptate spre finanțare, 49 parteneri în 36 propuneri depuse în total), Bulgaria (7 parteneri în 6 proiecte acceptate spre finanțare, 45 parteneri în 29 propuneri depuse), Italia (5 parteneri în 4 proiecte acceptate spre finanțare, 54 parteneri în 30 propuneri depuse) și Marea Britanie (4 parteneri în 3 proiecte acceptate spre finanțare, 43 parteneri în 29 propuneri depuse).

Pentru eficientizarea activității Punctelor Naționale de Contact și asistarea acestora în procesul de comunicare și diseminare a informației privind PC7 la nivel național, din perspectiva oportunităților și condițiilor specifice grupurilor de cercetare din RM, a fost elaborată pagina web: www.fp7.asm.md, iar bannerul acestuia a fost plasat pe paginile electronice ale organizațiilor din sfera științei și inovării a RM. Actualmente, se elaborează și versiunea în limba engleză a paginii, accesibilă comunității științifice europene, ce va conține informație relevantă despre sfera științei și inovării din Republica Moldova, dar și un Catalog al grupurilor de cercetare din țara noastră interesate în participarea la concursurile PC7.

În aceeași ordine de idei, în cadrul proiectului IncoNet EECA, a fost elaborat portalul www.incrEAST.eu, care oferă un spațiu de promovare a științei și cercetării din țările Europei de Est și Asiei Centrale, în rândul cercetătorilor din Uniunea Europeană, la acesta participând și Republica Moldova.

În scopul asigurării suportului informațional privind procedura de participare a comunității TIC la PC7, în cadrul proiectului EXTEND a fost elaborat serviciul *Help-desk*. Serviciul permite de a adresa întrebări experților în domeniul PC7 utilizând pagina-web elaborată în acest scop. Răspunsul este trimis la e-mail-ul solicitantului timp de cel mult 2 zile lucrătoare. Adresa web a serviciului este www.extend-ict.eu/helpdesk.

Pentru dezvoltarea și consolidarea coordonării programelor naționale de eInfrastructură în Europa de Sud-Est este în curs de realizare proiectul PC7 SEERA-EI cu 19 organizații participante din 10 țări (inclusiv AȘM și Asociația RENAM din Moldova). Printre obiectivele proiectului se numără: inițierea dialogului și schimbului de informații dintre țările UE și cele din Europa de Sud-Est, analiza programelor naționale, reducerea fragmentării și sporirea coordonării activităților legate de eInfrastructură în țările regiunii vizate, precum și contribuirea la elaborarea politicilor UE în domeniul eInfrastructurii.

Menționăm că în anul de referință a fost lansat proiectul TEMPUS „Universitate antreprenorială ca model pentru corelația managerială între educație, știință și inovare”, cu participarea universităților și întreprinderilor din Italia, Polonia, Marea Britanie, Federația Rusă, Kazahstan și Republica Moldova, care prevede elaborarea, în baza Universității Academiei de Științe a Moldovei, a unui model de universitate antreprenorială pentru ca, ulterior, acest model să fie implementat și în celelalte țări partenere.

Programele de Vecinătate ale Uniunii Europene

În scopul creării parteneriatelor transfrontaliere și transnaționale în domenii de importanță strategică, dar și pentru a contribui la îmbunătățirea procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității, Uniunea Europeană a lansat, în 2009, noi apeluri de proiecte pentru țările din imediata sa vecinătate, inclusiv Republica Moldova. Menționăm că aceste apeluri au vizat și domeniul științific, în special în aspectele privind inovarea, mediul și aplicarea rezultatelor științifice în circuitul economic.

Pentru a disemina informația cu privire la oportunitățile de finanțare a proiectelor de cercetare prin Programele de Vecinătate ale Uniunii Europene: *Programul de Cooperare Transnațională pentru Sud-Estul Europei*, *Programul Operațional Comun România – Ucraina – Moldova* și *Programul Operațional Comun pentru Bazinul Mării Negre*, savanții și instituțiile de cercetare au fost asistați atât în procesul de elaborare și depunere a propunerilor de proiecte spre finanțare, cât și în crearea parteneriatelor necesare pentru elaborarea și implementarea eficientă a proiectelor. În acest context, în scopul facilitării dezvoltării relațiilor de cooperare științifică cu centrele de cercetare din regiune, AȘM a expediat spre completare comunității științifice din Republica Moldova formularul propunerii de proiect, care a fost remis ulterior partenerilor din aria eligibilă.

Pentru încurajarea participării comunității științifice la programele transnaționale și transfrontaliere, în data de 22 mai 2009, AȘM de comun acord cu Punctul Național de Contact în Moldova pentru Programele de Vecinătate România – Moldova și CADSES, a organizat, un seminar de informare, care a abordat, în principal, aspecte cu privire la metodologia de aplicare pentru finanțare. Cca 200 de cercetători au fost prezenți la acest seminar, înregistrându-se un interes major pentru accesarea fondurilor UE disponibile prin programele de vecinătate, fapt demonstrat și de numărul de propuneri de proiecte înaintate.

8.2. Cadrul bilateral de cooperare¹

Aspectul bilateral al cooperării științifice internaționale, pe parcursul anului 2009 a cunoscut noi evoluții, caracterizate prin următoarele activități: lansarea programelor bilaterale de cercetare, reînnoirea acordurilor de cooperare tehnico-științifică, organizarea evenimentelor internaționale etc.

În scopul facilitării mobilității academice și încurajării parteneriatelor internaționale, Academia de Științe a Moldovei a continuat promovarea schimburilor echivalente de cercetători cu Academia Română, Academia de Științe a Poloniei, Academia de Științe a Republicii Cehe, Academia de Științe a Ungariei, Academia Națională de Științe a Ucrainei, Academia Națională de Științe din Belarus și Academia de Științe a Federației Ruse. Menționăm faptul că la 09.12.2009, în temeiul Acordului de colaborare științifică dintre

¹ Menționăm că informația este prezentată în ordine cronologică.

AȘM și Academia de Științe a Poloniei din 29.05.1991, a fost semnat un nou Protocol de colaborare științifică pentru anii 2010-2012.

În contextul cooperării bilaterale cu **Republica Belarus**, în perioada 22-24 ianuarie 2009, delegația AȘM, în frunte cu președintele AȘM, academicianul Gheorghe Duca a participat la festivitatea consacrată *Jubileului de 80 ani de la fondarea Academiei Naționale de Științe din Belarus*. În cadrul acestei vizite au fost semnate următoarele acte: *Protocol adițional la Acordul de colaborare științifică între Academia Națională de Științe din Belarus și Academia de Științe a Moldovei; Acordul între Academia de Științe a Moldovei și Fondul Științific Umanitar din Federația Rusă cu privire la efectuarea concursului comun de proiecte științifice, Regulamentul cu privire la organizarea concursurilor comune de proiecte științifice dintre AȘM și Fondul Științific Umanitar din Federația Rusă; Protocolul privind planificarea tematicii și a termenilor de petrecere a concursului comun în domeniul cercetărilor științifice fundamentale dintre Fondul republican de cercetări fundamentale din Belarus și Academia de Științe a Moldovei pentru anul 2009*.

În vederea intensificării cooperării tehnico-științifice cu **Statele Unite ale Americii**, în anul de referință au fost inițiate următoarele activități:

În data de 10 februarie 2009, a avut loc întrevederea conducerii AȘM, cu E.S. Asif J. Chaudhry, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al SUA în Republica Moldova. Pe parcursul discuțiilor a fost făcută trecerea în revistă a relațiilor tehnico-științifice existente între cele două state, dar și identificarea posibilităților de intensificare ale acestora. Fiind la prima sa vizită în cadrul AȘM, Ambasadorul SUA a fost informat despre sistemul național de cercetare-inovare din Moldova, concomitent fiind reliefat și rolul experților americani în reformarea acestuia. Până în prezent, în baza Acordului semnat între Guvernul RM și Fundația SUA pentru Cercetări Civile și Dezvoltare (CRDF), în 2000 au fost lansate programe de granturi la care au participat în jur de 2000 de cercetători din Republica Moldova, fiind atrase surse financiare în volum de cca 8 milioane dolari SUA.

În perioada 19–22 mai 2009, președintele AȘM, academicianul Gheorghe Duca, a efectuat o vizită de lucru în Statele Unite ale Americii, în cadrul căreia a avut întrevederi cu oficiali din cadrul Departamentului de Stat american, Fundația pentru Cercetări Civile și Dezvoltare, Fundația Națională pentru Știință, Academia Națională a SUA (*National Academies*). Pe parcursul întrevederilor au fost discutate și apreciate pozitiv aspectele cooperării moldo-americane, exemplificate prin cooperarea dintre Fundația americană pentru Cercetări Civile și Dezvoltare (CRDF) și Asociația Moldovenească pentru Cercetare și Dezvoltare (MRDA), s-a reiterat importanța asistenței americane în dezvoltarea sferei științei și inovării autohtone.

La 6 august 2009, E.S. Asif J. Chaudhry, Ambasadorul SUA în Republica Moldova a avut o întrevedere cu beneficiarii de granturi MRDA/CRDF, la care au fost prezentate cazurile de succes înregistrate în cadrul programelor moldo-americane și identificate noi oportunități de cooperare tehnico-științifice dintre cele două state. Concomitent, a avut loc o sesiune de postere privind rezultatele obținute în cadrul cooperării moldo-americane.

În 2009 s-a intensificat dialogul tehnico-științific cu Societatea Regală² a **Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord**, cu implicarea Ambasadei Republicii Moldova la Londra. Astfel, în vederea impulsivării relațiilor de cooperare tehnico-științifică bilaterală dintre țările noastre, la începutul anului de referință în adresa Societății Regale a fost remis un set de propuneri de colaborare identificate de către organizațiile din sfera științei și inovării la solicitarea AȘM.

În acest context, comunitatea științifică autohtonă a fost încurajată să aplice instrumentele de finanțare oferite de către Societatea Regală în scopul promovării cooperării științifice cu savanții și instituțiile similare de cercetare din Marea Britanie³.

Spre finele anului 2009, în cadrul pregătirilor pentru participarea președintelui AȘM la Asamblaea Panelului InterAcademic și la manifestările de aniversare a 350 ani de la înființarea Societății Regale, în perioada 12–15 ianuarie 2010 la Londra, au fost examinate propuneri de cooperare moldo-britanică ce țin de facilitarea vizitelor de cercetare și studiu a savanților din Republica Moldova la instituții de cercetare din

² AȘM și Societatea Regală din Londra au semnat un Memorandum de înțelegere privind cooperarea științifică, în anul 1995.

³ **Granturi pentru deplasări internaționale (International Travel Grants)** care au drept scop facilitarea inițierii și dezvoltării parteneriatelor dintre cercetătorii din Regatul Unit și colegilor lor din orice țară a lumii, inclusiv Republica Moldova; **proiecte internaționale comune (International Joint Project)** pentru sprijinirea proiectelor comune de cercetare dintre cercetătorii din Regatul Unit și partenerii lor din afara acestuia, cu scopul de a da un impuls pentru viitoarele cercetări comune în cadrul altor programe de finanțare europene.

Marea Britanie, facilitarea elaborării și implementării proiectelor științifice comune, sprijinirea organizării seminarelor pe teme științifice de interes comun etc.

În scopul amplificării relațiilor de cooperare dintre comunitatea științifică autohtonă și cea din **Republica Ungară**, la 4 septembrie 2009, E.S. Gyorgy Varga, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Ungariei în Republica Moldova a întreprins o vizită la AȘM⁴.

În perioada 5–7 noiembrie 2009, președintele AȘM, acad. Gheorghe Duca, a participat, la invitația Federației Europene a Academiei de Științe, la cea de a IV-a ediție a *Forumului Științific Mondial*, care s-a desfășurat la Budapesta, Ungaria. La acest eveniment, președintele AȘM a prezentat un raport cu tema „Dezvoltarea științei și tehnologiilor în contextul crizei financiar-economice mondiale”. Pe parcursul Forumului acad. Gheorghe Duca a avut întrevederi de lucru cu acad. Jozsef Palinkas, președintele Academiei de Științe a Ungariei, dr. Gyula Csopaki, președintele Oficiului Ungar pentru Cercetare și Tehnologii, și cu Peter Csermely, președintele Comitetului Național Ungar pentru susținerea copiilor și tinerilor dotați. Totodată, în contextul asocierii țării noastre la Programul Cadru 7 pentru știință și dezvoltare tehnologică, președintele AȘM a purtat discuții cu oficiali din cadrul Directoratului Comisiei Europene pentru Cercetare.

Relațiile de cooperare tehnico-științifică cu **România**, marcate în anul de referință prin lansarea primului apel a concursului proiectelor comune de cercetare dintre AȘM și Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, sunt în continuare valorificate și în baza Acordului de colaborare științifică dintre AȘM și Academia Română, care permite efectuarea unor investigații la teme comune de cercetare în diferite domenii de interes comun. În acest context, în noiembrie 2009 a fost lansat un proiect în domeniul Istoriei Moldovei, cu participarea savanților din cadrul celor două academii. Conlucrarea istoricilor din Republica Moldova și România va permite analiza comprehensivă a evenimentelor istorice, accesul la fondul arhivistic din cele două state, publicarea unor lucrări valoroase pentru circuitul științific european.

De asemenea, menționăm și participarea președintelui AȘM, acad. Gheorghe Duca, la Conferința Internațională „1989: anul care a schimbat lumea. Viziunea protagoniștilor schimbării asupra viitorului Europei”, ce a avut loc la București în data de 3 decembrie 2009. În cadrul ședinței în plen, Domnia Sa a prezentat un raport privind rolul intelectualității în procesul renașterii naționale care a precedat anul istoric 1989 în țara noastră. În aceeași ordine de idei, în prezența liderilor politici și civici din Europa Centrală și de Sud-Est, a lansat un apel către aceste state de a susține aspirațiile europene ale Republicii Moldova, precum și procesul amplu de democratizare și modernizare politică din țara noastră.

În contextul cooperării cu comunitatea științifică din **Austria**, menționăm întrevederea din 26 octombrie 2009 a dlui dr. hab. Ion Guceac, secretar științific general al AȘM cu prof. dr. Thede Kahl, șeful Departamentului proiecte cercetare la Comisia de Balcanologie din cadrul Academiei de Științe a Austriei (AȘA). În cadrul întrevederii au fost discutate mai multe aspecte privind colaborarea de perspectivă dintre Academii de Științe din Moldova și Austria, în special în vederea intensificării schimburilor interacademice dintre profesori, doctoranzi etc., în cadrul unor proiecte ce ar viza aspectele relațiilor interetnice, socioeconomice și transfrontaliere din sudul Moldovei, pentru care sunt necesare cercetări de teren, elaborarea și publicarea unor cărți și materiale cartografice, organizarea stagiilor de cercetare și documentare în Moldova și Austria. A fost lansată inițiativa semnării unor acorduri de colaborare între institutele și diviziunile academiilor, cum ar fi între Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei, instituție afiliată AȘM și Institutul de Cercetări Regionale al AȘA.

În perioada 10-12 decembrie 2009, domnul academician Gheorghe Duca, președintele AȘM și dr. Ghenadie Cernei, directorul general al Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic a AȘM, au efectuat o vizită la Viena, Austria, în cadrul căreia au avut o întâlnire cu directorul adjunct al Agenției Internaționale pentru Energia Atomică (AIEA), dna Ana Maria Cetto. Rezultatul acestei discuții îl constituie semnarea unui Acord între AIEA, Academia de Științe a Moldovei și Institutul de Izotopi din Ungaria „IZOTOP”, conform căruia în Republica Moldova va fi creat un Centru de Tehnologii Ionizante. Ulterior, a avut loc întrevederea de lucru cu vicepreședintele Academiei de Științe a Austriei, dna profesor Sigrid Jalkotzy-Deger, în cadrul căreia părțile au realizat un schimb de opinii pe marginea cooperării tehnico-științifice moldo-austriece, optând pentru intensificarea schimbului de cercetători, efectuarea stagiilor de cercetare în Austria și

⁴ Academia de Științe a Moldovei a instituționalizat relații de cooperare științifică cu Academia de Științe din Ungaria prin semnarea, la 11.07.1997, a Acordului de colaborare tehnico-științifică între aceste instituții academice. În 2005, Acordul de cooperare științifică a fost completat de un Protocol care prevede continuarea cercetărilor științifice prin implementarea proiectelor de cercetare comună, precum și încheierea acordurilor directe de colaborare între instituțiile academice.

Moldova, participarea în comun la Programul Cadru 7 al UE pentru cercetare și dezvoltare tehnologică și altele. O inițiativă asupra căreia s-a convenit în cadrul întrevăderii este organizarea la Chișinău, în octombrie 2010, a unei Conferințe Internaționale cu genericul „Istoria apelor”, sub egida ambelor Academii. În altă ordine de idei, partea austriacă a reiterat disponibilitatea sa de a oferi expertiza necesară în procesul de elaborare a celor 10 volume ale Enciclopediei Moldovei.

Începând cu anul 2000, **Confederația Elvețiană** prin intermediul Biroului de Cooperare al Elveției⁵ la Chișinău a sprijinit Republica Moldova în procesul său de tranziție prin oferirea proiectelor de ajutor umanitar și asistență tehnică în diverse domenii de actualitate. Astfel, în vederea aprofundării cooperării științifice dintre țările noastre, în data de 3 noiembrie 2009, dna Georgette Bruchez, director rezident al Biroului de Cooperare al Elveției s-a aflat în vizită la AȘM. În cadrul vizitei s-au discutat realitățile și oportunitățile de cooperare moldo-elvețiene în domeniul științific. Președintele AȘM a familiarizat-o pe dna Georgette Bruchez cu activitatea nemijlocită a Academiei de Științe și a informat-o despre relațiile de cooperare existente cu instituțiile similare din Elveția – proiecte comune de cercetare și burse, inclusiv prin intermediul programului SCOPES (Cooperarea științifică dintre Europa de Est și Elveția) finanțat de Fundația Națională pentru Știință și Agenția pentru Cooperare și Dezvoltare din Elveția.

În cadrul schimbului de opinii, a fost reliefată importanța acțiunilor din cadrul proiectului AȘM cu Școala Politehnică Federală din Lausanne (EPFL) cu titlul „Consolidarea diasporei științifice a originarilor din Republica Moldova”. De asemenea, s-a propus lansarea în perspectivă a unor videoconferințe tematice, ce ar conecta instituțiile de cercetare din Moldova cu cele din Elveția, în vederea inițierii proiectelor comune de cercetare.

Referindu-se la posibilitățile de susținere a unor programe din sfera cercetării-dezvoltării și transfer tehnologic, directorul Biroului de Cooperare al Elveției și-a exprimat disponibilitatea privind stabilirea unor contacte tehnico-științifice cu instituțiile de cercetare din Elveția, care ulterior ar evolua în programe instituționale susținute financiar în cadrul Programului SCOPES.

În acest context, menționăm că în cadrul etapei 2009-2012 de implementare a Programului de cooperare științifică dintre Europa de Est și Elveția (SCOPES), echipele de cercetare din Republica Moldova în comun cu partenerii acestora din Elveția au depus 18 propuneri de proiecte comune (4 parteneriate instituționale și 14 proiecte de cercetare), dintre care au fost aprobate spre finanțare 10 proiecte (1 parteneriat instituțional și 9 proiecte de cercetare). Amintim că în întreaga perioadă de derulare a programului SCOPES 2005-2008 au obținut finanțare 15 proiecte (5 parteneriate instituționale și 10 proiecte de cercetare).

În 2009, relațiile bilaterale în sfera științei și inovării cu **Republica Italiană** au fost impulsionate de activitățile proiectului european „Rețeaua de cooperare științifică și tehnologică în regiunea Mării Negre”. Astfel, în perioada 8-11 noiembrie 2009, delegația AȘM a efectuat o vizită de lucru la Roma, Italia. Scopul vizitei a fost atât organizarea unui schimb de opinii cu reprezentanții ministerelor italiene care finanțează proiecte de cercetare, cât și prezentarea sistemului de cercetare din țara noastră. În acest context au fost audiate rapoartele prezentate de reprezentanții Ministerului Cercetării și Universităților, Ministerului Dezvoltării Economice, Institutului de Promovare Industrială, Inițiativei Central Europene și Ministerului Mediului. Ulterior a fost organizată o masă rotundă la care au participat partenerii italieni și delegațiile Republicii Moldova, Armeniei și Georgiei, în scopul identificării conceptului viitorului program de granturi care va fi lansat în regiunea Mării Negre. Pe data de 10 noiembrie a fost efectuată o vizită la centrul de cercetări din CASACCIA, subdiviziune a Agenției naționale a Italiei pentru noi tehnologii, energie și mediu. În cadrul vizitei s-a inițiat procesul de negocieri a unui acord bilateral dintre AȘM și Consiliul Național de Cercetare din Italia.

Importanța cooperării internaționale în sfera științei și inovării se remarcă și prin acordarea, în semn de apreciere, a titlului doctor honoris causa al AȘM, diferitor personalități din străinătate ce au marcat dezvoltarea științei autohtone.

La 12 martie 2009, însemnele de doctor honoris causa al AȘM au fost înmânate în mod solemn domnului dr. Gheorghe Pârvanov, Președinte al Bulgariei. Conducătorul statului bulgar s-a învrednicit de acest titlu onorific pentru contribuții substanțiale aduse la dezvoltarea științelor istorice, aprofundarea și consolidarea relațiilor de colaborare moldo-bulgare și cooperare științifică între cele două state.

Un eveniment important pentru comunitatea științifică din țară, în special pentru cercetătorii din sfera juridică, l-a constituit înmânarea însemnelor de doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei la

⁵ Biroul de Cooperare reprezintă Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și activează în baza mandatului Ministerului Afacerilor Externe al Confederației Elvețiene.

27 noiembrie 2009 domnului Matthias Weckerling, director general al Fundației Germane pentru Cooperare Juridică Internațională, pentru contribuția substanțială în armonizarea legislației naționale la cadrul legislativ al Uniunii Europene, aprofundarea și consolidarea relațiilor de colaborare în domeniul științelor juridice între cercetătorii țărilor noastre.

În contextul evenimentelor anului 2009, menționăm și organizarea, la 30 ianuarie, a ședinței comune de lucru a savanților din cadrul Subsecției Științe Agricole a Academiei de Științe a Moldovei cu consulii și atașatii pe probleme economico-comerciale din cadrul ambasadelor acreditate la Chișinău, membri ai „*Trade Club Moldova*”. Scopul unor astfel de ședințe este facilitarea realizării unui dialog constructiv între știință și business, stabilirea unor relații de cooperare cu parteneri de peste hotare.

Programele bilaterale de granturi

Începând cu ianuarie 2009, și-a început activitatea Centrul Proiecte Internaționale (CPI), creat în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, în calitate de instituție auxiliară a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Scopul CPI este de a promova și coordona implementarea programelor bilaterale în sfera științei și inovării inițiate în baza Acordurilor de colaborare internațională încheiate între AȘM și diverse organizații internaționale partenere.

Astfel, în anul de referință, CPI a organizat o serie de concursuri bilaterale lansate în comun cu următoarele organizații:

Ministerul Educației și Științei al Ucrainei (21 ianuarie – 20 martie 2009)

În conformitate cu Protocolul privind planificarea tematicii și a termenilor de petrecere a concursului comun a cercetărilor științifice fundamentale dintre Ministerul Educației și Științei al Ucrainei și AȘM pentru perioada 2009-2010, semnat la data de 2 decembrie 2008, a fost anunțat concursul anului 2009 pentru finanțarea cercetărilor fundamentale, ce prezintă interes comun pentru ambele Părți, în următoarele domenii științifice: (1) biomedicina, farmaceutica, protecția și întărirea sănătății; (2) biotehnologiile agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară; (3) nanotehnologiile, industria inginerescă, noi materiale chimice și substanțe; (4) ridicarea eficienței și asigurarea securității complexului energetic; și (5) științele economice și umanistice.

La concurs au fost înaintate 73 propuneri, fiind susținute 17 proiecte. Suma alocată pentru un proiect din partea Moldovei este de 150 mii lei.

Fondul Științific Umanitar din Federația Rusă (23 martie – 30 aprilie 2009)

În baza acordului dintre AȘM și Fondul Științific Umanitar din Federația Rusă cu privire la efectuarea concursului comun al proiectelor științifice, încheiat la data de 23 ianuarie 2009, a fost anunțat un concurs de proiecte de cercetare pentru perioada 2009-2010 în următoarele discipline: (1) istorie, arheologie, etnografie; (2) economie; (3) filosofie, sociologie, politologie, drept, scientologie; (4) filologie, arhitectură și artă și (5) studiul complex al omului, psihologie, pedagogie, probleme sociale ale medicinei și ecologiei omului.

La concurs au fost înregistrate 24 propuneri de proiecte, dintre care au fost susținute 8 proiecte. Proiectele au fost activate la 1 iulie 2009, cu o perioadă de derulare de până la 18 luni. Costul unui proiect nu depășește suma de 100 mii lei pentru întreaga perioadă de derulare a proiectului.

Fondul Republican de Cercetări Fundamentale din Belarus (31 martie – 22 iunie 2009)

În baza acordului între AȘM și Fondul Republican de Cercetări Fundamentale din Belarus (F.R.C.F.B.), semnat la 3 mai 2007 și a Protocolului privind planificarea concursului comun pentru anul 2009, semnat la 23 ianuarie 2009, a fost lansat concursul de proiecte de cercetare în domeniile științelor reale și exacte pentru anul 2010. La concurs au fost înregistrate 37 propuneri de proiecte, iar rezultatele concursului vor fi anunțate în martie 2010.

De menționat că în 2009 s-au derulat 16 proiecte comune moldo-belaruse, selectate din 32 de propuneri de proiecte depuse la primul concurs anunțat de către AȘM și F.R.C.F.B. în 2008.

Ministerul Federal al Educației și Cercetării al Germaniei (25 mai – 10 iulie 2009)

În baza Memorandumului de Intenții privind cooperarea științifică și tehnologică între AȘM și Ministerul Federal al Educației și Cercetării al Germaniei (BMBF) semnat la Bonn în data de 14 martie 2008, a fost anunțată cea de-a doua ediție a concursului proiectelor de cercetare moldo-germane, care urmează a fi susținute în anul 2010.

În anul de referință, concursul a finalizat cu înregistrarea a 28 de propuneri de proiecte, față de cele 24 de propuneri depuse în anul 2008. În 2010, la fel ca și în 2009, vor fi susținute 10 proiecte de cercetare moldo-germane, 25.000 euro fiind alocați grupului de cercetare din Germania și echivalentul în lei moldovenești a 10.000 euro – echipei din Republica Moldova.

Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică din România

Primul concurs de proiecte de cercetare moldo-române a fost anunțat la data de 7 noiembrie 2009, în conformitate cu prevederile Programului de colaborare bilaterală în domeniul cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării între Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică din România (ANCS) și AȘM, semnat la 23 octombrie 2008.

Fondul de Cercetări Fundamentale din Federația Rusă

În anul de referință a fost finalizată implementarea celor 44 de proiecte de cercetare moldo-ruse depuse în 2007, pentru o perioadă de derulare de 2 ani. Un nou concurs este în etapa de negociere.

Concursurile de proiecte bilaterale sunt inițiate în scopul extinderii colaborării, consolidării relațiilor științifice și implementării realizărilor cercetărilor în domeniile de interes comun, promovării cooperării științifice printr-un efort bilateral între comunitatea științifică din țara respectivă și cea din Republica Moldova, menținerii unui nivel înalt al cercetărilor științifice fundamentale și aplicative, atragerii tinerilor în cercetare, soluționării problemelor stringente ale economiei țării, creării unui mediu favorabil de absorbție a inovațiilor și de valorificare a rezultatelor științifice, organizării manifestărilor științifice, editării monografiilor, stimulării participării cercetătorilor din Republica Moldova în programe și proiecte europene și internaționale în baza relațiilor stabilite în cadrul proiectelor bilaterale.

În acest context, menționăm că prioritate se acordă proiectelor științifice cu un potențial înalt de finanțare ulterioară în programele europene de cercetare, în special în Programul Cadru 7 al Comunității Europene pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (2007-2013).

8.3. Cooperarea multilaterală

Ținând cont de importanța dezvoltării sistematice a relațiilor științifice cu organizațiile internaționale și regionale, în anul 2009 Academia de Științe a Moldovei a realizat un set de acțiuni pentru a beneficia de oportunitățile oferite de cadrul multilateral de cooperare. Printre acestea menționăm: participarea la diverse evenimente cu caracter științific, foruri internaționale, grupuri de lucru pentru adoptarea unor planuri regionale și internaționale de acțiune, vizite oficiale, workshop-uri regionale, participarea la diferite proiecte științifice multilaterale etc.

A devenit deja tradițională participarea AȘM la reuniunea Grupului de Lucru al **Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN)** privind cooperarea în domeniul științei și tehnologiei. Participarea AȘM la reuniunea din 2009 a reprezentat un eveniment important care a contribuit la aprofundarea cooperării în cadrul comunității științifice din regiunea Mării Negre. AȘM a fost reprezentată în cadrul reuniunii de dl dr. Sergiu Ciobanu, director adjunct al Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. În cadrul evenimentului s-a discutat Planul de Acțiuni al Grupului de Lucru pentru perioada 2010 – 2014, aspecte ale cooperării dintre OCEMN și alte organizații regionale, internaționale, asociații, instituții, au fost dezbătute subiecte ce țin de lansarea Fondului pentru Dezvoltarea Proiectelor (PDF) în anul 2009⁶. La aceeași reuniune a fost adoptat Memorandumul de Înțelegere dintre statele OCEMN în domeniul științei și tehnologiilor.

Cea de a 13-a Reuniune a Consiliului de Directori al Centrului Internațional pentru Studii la Marea Neagră (ICBSS), care a avut loc la Atena (Grecia) în data de 22 mai, a reprezentat o altă oportunitate exploatată de AȘM în vederea integrării cercetării naționale în circuitul regional. Republica Moldova este reprezentată în cadrul acestui Consiliu de către doamna acad. Tatiana Constantinov, directorul Institutului de Ecologie și Geografie al AȘM. Agenda reuniunii s-a axat asupra prezentării și aprobării Raportului Directorului General al ICBSS pentru anul 2008-2009, cât și a Raportului celei de a 20-a Reuniuni a Consiliului de Miniștri ai Afacerilor Externe al OCEMN din 16 aprilie 2009. Ambele documente au evidențiat importanța colaborării dintre OCEMN și UE, abordând în acest sens măsuri de aprofundare a relațiilor dintre aceste organisme regionale. De asemenea, au fost abordate probleme ce țin de modalitățile de ameliorare a infrastructurii ICBSS, în principal prin încurajarea activităților Punctelor Naționale de Contact,

⁶ A se vedea mai detaliat despre domeniile eligibile prin PDF aici: <http://international.asm.md/bsec/pdf.html>

prin perfecționarea site-ului web ICBSS, cât și restructurarea bazei de date electronice prin integrarea datelor anterior separate. În context, s-a menționat aportul ICBSS la elaborarea Planului de Acțiuni al OCEMN în domeniul științei și tehnologiei pentru anul 2010-2014, proces la care a participat activ și AȘM.

Pe parcursul anului 2009, AȘM și-a exprimat viziunea argumentată și și-a adus contribuția la procesul de perfecționare a mai multor documente relevante în cadrul OCEMN, în speță a „Documentului de Lucru privind mijloacele posibile de consolidare a cooperării OCEMN cu organizațiile internaționale care activează în domeniul protecției și reabilitării mediului marin al Mării Negre”, a „Acordului cu Privire la Cooperarea în Domeniul Protecției Sanitare a Teritoriilor Statelor Membre ale OCEMN” și a susținut argumentat inițiativa Georgiei orientată spre eficientizarea infrastructurii de cercetare și realizarea potențialului științific al tinerilor cercetători din statele membre ale OCEMN.

Reuniunea Grupului de Lucru al **Organizației pentru Democrație și Dezvoltare Economică – GUAM (ODDE – GUAM)** în domeniul culturii, științei și educației, care a avut loc în data de 2 iulie, a reprezentat o ocazie specială pentru afirmarea AȘM în calitate de lider regional în materie de promovare a științei și tehnologiei, drept pilon al procesului de integrare regională în baza intereselor științifice comune a țărilor membre GUAM. Menționăm că Republica Moldova este coordonatorul grupului menționat pentru anii 2009-2010⁷.

Având în vedere potențialul colaborării regionale în domeniul științei și tehnologiei, în cadrul discuțiilor Grupului de Lucru, AȘM a venit cu unele propuneri privind intensificarea cooperării științifice dintre țările-membre prin:

- identificarea domeniilor prioritare de cooperare regională în domeniul științei;
- desfășurarea reuniunilor la nivel de experți pe domenii sectoriale, identificate ca fiind prioritare;
- organizarea școlilor de vară pentru tinerii cercetători în scopul promovării carierei în cercetare și a excelenței științifice;
- realizarea video-conferințelor tematice;
- încurajarea parteneriatelor între echipele de savanți din țările-membre GUAM pentru participarea în comun la Programele europene de granturi;
- lansarea Programelor de granturi GUAM pentru proiecte comune de cercetare.

În cadrul Reuniunii s-au discutat, de asemenea, aspecte ce țin de crearea unei echipe de redacții comune în vederea elaborării unor manuale metodologice pentru instituțiile de învățământ superior, s-a analizat posibilitatea de organizare în 2010 la Kiev a Conferinței rectorilor din instituțiile de învățământ superior ale țărilor membre GUAM, s-a înaintat propunerea de a studia posibilitatea de organizare pentru elevi a unor olimpiade sub egida GUAM, în domenii precum matematica, fizica, chimia, biologia.

De asemenea, s-a propus organizarea emisiunilor televizate și radiofonice dedicate istoriei și culturii naționale ale statelor GUAM, s-a venit cu propunerea de inițiere a unui proces de schimb de informații privind prioritățile de cooperare în domeniul științei și tehnologiei, precum și informații cu privire la proiectele bilaterale cu participarea membrilor GUAM, pentru a examina posibilitatea de a implementa astfel de inițiative în cadrul GUAM.

În cadrul Reuniunii, AȘM a evidențiat contribuția sa la dezvoltarea cooperării regionale în domeniul științei și tehnologiei prin organizarea Conferinței Internaționale pentru statele Europei Centrale și de Sud-Est, Caucaziene, CSI, Țările Balcanice și cele Baltice cu genericul „Politici în domeniul științei și educației”, organizată de către AȘM la Chișinău, Republica Moldova, 18-21 septembrie 2008, și lansarea, în aprilie 2009, a Programului de granturi bilaterale pentru proiecte de cercetare dintre AȘM și Ministerul Educației și Științei din Ucraina.

În scopul aprofundării colaborării în domeniul tehnico-științific cu țările-membre ale **Consiliului Internațional pentru Știință (ICSU)**, AȘM a fost reprezentată de dr. Victor Țvircun, directorul Institutului Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, la Reuniunea Membrilor Europeni ai acestei organizații, care a avut loc în perioada 29-30 septembrie în Podgorița (Muntele Negru). Temele centrale care au fost abordate în cadrul discuțiilor s-au referit în mare parte la punerea în aplicare și stimularea inițiativelor tematice în cadrul ICSU, cum ar fi: utilizarea energiei regenerabile, a nanotehnologiilor și fortificarea sănătății. În același context, s-a atenționat asupra necesității participării mai active a membrilor europeni ai organizațiilor la noile

⁷ Confirma Deciziei Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe (CMAE) GUAM, adoptată la Helsinki pe 4 decembrie 2009.

inițiative lansate de ICSU, prioritare fiind cele ce țin de energie, mediu și societate durabilă, cercetări polare, cercetări fundamentale, utilizarea informației științifice etc. În cadrul discuțiilor, AȘM a susținut promovarea acestor inițiative și a evaluat pozitiv implementarea celui de al 2-lea Plan Strategic al ICSU.

Relațiile de colaborare științifică între AȘM și **Federația Academiiilor de Științe Europene (ALLEA)** au cunoscut în anul 2009 un progres esențial, comunitatea științifică din Moldova fiind solicitată frecvent pentru expunerea poziției în domenii prioritare pentru dezvoltarea științei pe plan mondial. Printre acestea menționăm consultările multilaterale privind problema integrității științifice. În această privință, AȘM susține inițiativa ALLEA de a elabora un Cod de Conduită care ar trebui să reglementeze aspectele legate de etica în cercetare, în special cele ce țin de protecția proprietății intelectuale și responsabilitatea înaltă în cercetare și cea a rezultatelor obținute.

De asemenea, AȘM a prezentat ALLEA o informație amplă despre activitatea în sfera științei și inovării din țară, în domenii ce țin de baza legislativ-normativă a activității științifice și a managementul științei în Republica Moldova, despre inițiativele de susținere a tinerilor cercetători și a femeilor în știință, a instrumentelor de mediatizare a rezultatelor științifice, a tipurilor de proiecte internaționale la care participă comunitatea științifică, despre natura activității editoriale a AȘM etc. Toate aceste aspecte au contribuit semnificativ la reliefa rolului AȘM în dezvoltarea economică a Republicii Moldova și rolul oamenilor de știință în promovarea reformelor din țară.

La 4 martie 2009, la București, a avut loc inaugurarea **Fondului Internațional de Cooperare și Parteneriat al Mării Negre și al Mării Caspice**, la care au participat Președintele României, dl Traian Băsescu, membrii fondatori ai Asociației din Azerbaidjan, România, Turcia, Moldova, Ucraina, Kazahstan, Kârgâzstan și Georgia, precum și alți oaspeți și invitați de onoare. Republica Moldova a fost reprezentată de dr. Lidia Romanciuc, Directorul Centrului Proiecte Internaționale al AȘM, în calitate de membru al Consiliului Directorilor Fondului.

Această structură a fost creată la inițiativa Președintelui României și a Președintelui Azerbaidjanului în scopul dezvoltării unei colaborări durabile și eficiente dintre statele și popoarele din zona Mării Negre și a Mării Caspice în domeniile democratizării, justiției și a drepturilor omului, luptei cu terorismul, cu crima organizată și cu traficul de droguri, precum și în domeniul economiei, în reducerea sărăciei, în sfera științei și inovării, în educație, cultură și ecologie. Criza economică mondială a constituit un factor de provocare activ pentru țările din regiune în vederea unirii eforturilor întru soluționarea problemelor ce ar tulbura echilibrul din regiune. În acest sens este oportună apelarea la forța științei – temelie a dezvoltării societății și economiei bazate pe cunoaștere.

În perioada 12–13 noiembrie 2009, acad. Gheorghe Duca, președintele AȘM, a participat la lucrările Conferinței Internaționale „Mediul ambiant, resursele maritime și poluarea”, care a avut loc la Istanbul, Turcia. Evenimentul a fost organizat de Fondul Internațional pentru Cooperare și Parteneriat în bazinul Mării Negre și Mării Caspice, în comun cu Fundația turcă „Marmara”.

Luând în considerare faptul că în activitatea sa științifică pune accent deosebit pe protecția mediului ambiant și managementul apelor, în cadrul conferinței date, acad. Gheorghe Duca a prezentat un raport științific cu tema: „Managementul calității apelor și cercetările științifice direcționate asupra ameliorării calității apelor”, în care a fost expusă problematica legată de accesul la sursele de apă, calitatea și epurarea apei și impactul transfrontalier în Republica Moldova, inclusiv a comunicat despre suportul științific al AȘM privind managementul apei realizat în cadrul Programului de Stat „Cercetări științifice și de management ale calității apelor”.

Cu această ocazie, acad. Gheorghe Duca a fost desemnat drept coordonator al Grupului sectorial pentru probleme științifice și educaționale din cadrul Fondului.

Relațiile științifice dintre Republica Moldova și **Institutul Unificat de Cercetări Nucleare (IUCN)** din Dubna, Federația Rusă, unul dintre fondatorii căruia este și țara noastră, au o istorie de peste jumătate de secol. În prezent, baza performantă tehnologică din Dubna este utilizată de mai multe grupuri de cercetători din țara noastră la realizarea proiectelor fundamentale și aplicative.

Astfel, la inițiativa AȘM, în perioada 15-16 mai 2009, în cadrul IUCN au fost organizate „Zilele Științei Moldovei”. Republica Moldova a fost reprezentată de 10 delegați din cadrul instituțiilor și organizațiilor din sfera științei și inovării (Institutul de Fizică Aplicată, Institutul de Inginerie Electronică și Tehnologii Industriale, Institutul de Chimie, Universitatea Tehnică din Moldova, Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic și Institutul de Cercetări Științifice „ELIRI”). Delegația a fost condusă de prim-vicepreședintele AȘM, academicianul Teodor Furdui. Evenimentul a fost organizat în scopul promovării imaginii sferei științei și inovării din Republica Moldova, dezvoltării noilor relații de colaborare științifico-

tehnologică, consolidării potențialului uman în vederea participării la programele de cercetare ale IUCN și pregătirii cadrelor performante în domeniul radiologiei, cu aplicare în medicină, agricultură și ecologie, fizică nucleară, chimie cuantică. Pe parcursul acestor zile au avut loc mese rotunde, seminare, prezentări de proiecte și programe, vizite la unele laboratoare ale IUCN etc. Programul evenimentului a inclus subiecte ce vizează „Cooperarea în domeniul științelor fundamentale și pregătirii cadrelor: realizări și perspective; Reforma în sfera științei și inovării din RM”; „Transferul tehnologic și nanotehnologii în Republica Moldova”.

La 1–2 iulie 2009, la IUCN s-a desfășurat Conferința Științifică Internațională dedicată creării Centrului Internațional de Inovații în Nanotehnologii al CSI. La eveniment a participat și delegația țării noastre, condusă de dl m.c. Ion Tighineanu, vicepreședinte al AȘM, reprezentant plenipotențiar al Republicii Moldova în cadrul IUCN. Fondarea Centrului Internațional de Inovații în Nanotehnologii al CSI la Dubna este generat de necesitatea fondării unui spațiu de cercetare științifică și inovare, de pregătire a tinerelor cadre în domeniu, idee susținută de Asociația Internațională a Academiiilor de Științe, Institutul „I.V. Kurceatov” din Moscova etc. Țara noastră este interesată în accesul la piața regională și internațională a produselor sciento-intensive; atragerea investițiilor din partea corporațiilor transnaționale. Totodată, pe parcursul lunii iulie 2009, 6 doctoranzi și masteranzi au beneficiat de un curs avansat de prelegeri și training experimental în domeniul nanotehnologiilor la IUCN în Dubna.

În contextul deținerii pe parcursul anului 2009 de către Republica Moldova a Președinției în structurile **Comunității Statelor Independente (CSI)**, în perioada 24–25 septembrie 2009, s-a desfășurat ediția a IV-a a Forului intelectualității statelor-membre ale CSI, cu genericul „Cooperarea tineretului – factor-cheie de dezvoltare în spațiul CSI”, care a fost organizat de către AȘM și Asociația Moldovenească pentru Cercetare și Dezvoltare, de comun cu Guvernul RM și Fondul Interstatal de cooperare în domeniul umanitar ale statelor CSI. Forul a reunit cca 450 participanți, printre care 200 reprezentanți ai academiilor de științe, ministrelor educației și științei, conducătorii organizațiilor de protecție a proprietății intelectuale, rectori ai universităților și oameni de cultură și creație din țările-membre ale CSI: Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâstan, Tadjikistan, Uzbekistan, Ucraina, Federația Rusă. Prima ediție a Forului intelectualității statelor-membre CSI a avut loc în 2006, la Moscova, cea de-a doua, în 2007, în Kazahstan, cea de-a treia, în 2008, în Tadjikistan.

Menționăm faptul că AȘM a găzduit în premieră, la 23 septembrie 2009, cea de a 21-a Ședință a Consiliului Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe, cu genericul „Dezvoltarea științei contemporane și rolul ei în condițiile crizei financiar-economice și de globalizare.”

În cadrul acestei ședințe, din partea AȘM, domnul academician Gheorghe Duca a prezentat un raport cu tema „Dezvoltarea științei contemporane și rolul ei în condițiile crizei financiar-economice și de globalizare”, în care a făcut o analiză amplă a situației în domeniu din regiune, precum și din alte state ale lumii, care deja au acumulat o anumită experiență în diminuarea recesiunii, iar la final, cu referire la redresarea situației din țara noastră, academicianul Gheorghe Duca a expus paradigma optimă de recuperare economică – economia bazată pe cunoaștere.

Participanții la ședința Consiliului Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe au adoptat o serie de hotărâri, printre care: „Cu privire la rezultatele activității de bază ale AIAȘ (decembrie 2008-septembrie 2009)”; „Cu privire la cooperarea între AIAȘ și Institutul „I.V. Kurceatov””; „Cu privire la activitatea Consiliului pentru editarea cărților din cadrul AIAȘ”; „Cu privire la planul de acțiuni pentru anul 2010”; „Cu privire la proiectele comune ale AIAȘ cu Fondul interstatal de cooperare umanitară ale statelor CSI” și altele. Documentele adoptate conțin prevederi referitor la accesul cercetătorilor academiilor-membre ale AIAȘ, în centrele și laboratoare de performanță, cum ar fi Centrul Științific din Federația Rusă „Institutul Kurceatov”, efectuarea investigațiilor științifice și pregătirea cadrelor științifice etc. De asemenea, a fost adoptată *Adresarea Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe către liderii statelor CSI cu privire la dezvoltarea științei contemporane în condițiile crizei financiar-economice și de globalizare.*

Consolidarea capacităților autorităților publice centrale în procesul de gestionare a problemelor pertinente dezvoltării, a marcat relația AȘM cu Oficiul **Băncii Mondiale** din Republica Moldova. Astfel, în 2009, activitatea de cooperare cu Banca Mondială s-a remarcat prin organizarea unor conferințe tematice în format video ce au abordat teme de actualitate. În acest context, în anul de referință Centrul Proiecte Internaționale a aderat la Rețeaua Globală pentru Studii în Domeniul Dezvoltării GDLN (Global Development Learning Network), administrată de Banca Mondială. În rezultatul acestei cooperări au fost organizate 17 video-conferințe internaționale care au abordat 3 direcții tematice, și anume:

- depășirea crizei creșterii prețurilor la petrol și la produsele alimentare în Europa și Asia Centrală;
- problemele legate de migrație și remitențe în condițiile de criză;
- achiziții electronice pentru o guvernare mai eficientă.

Sarcina conferințelor a constat în crearea unui instrument de comunicare între autoritățile publice, societatea civilă, mediul de afaceri din Moldova și organizațiile similare din diverse țări, precum și cu experții Băncii Mondiale, PNUD, USAID etc., în vederea soluționării celor mai stringente probleme globale contemporane cu caracter economic și social. Țările partenere, reprezentatii cărora au beneficiat de întrunirile virtuale găzduite de CPI/GDLN, includ Armenia, Albania, Belarus, Federația Rusă, Kenya, Kârgâzstan, Kazahstan, Tadjikistan, Tanzania, Ucraina. În Republica Moldova, conferințele au fost valorificate de experți din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerului Economiei și Comerțului, Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „IDIS Viitorul”, Academiei de Științe a Moldovei, Organizației Internaționale pentru Migrație, Oficiului PNUD din Moldova, Alianței pentru Microfinanțare Microinvest, Companiei Sociologice CBS - AXA etc.

Realizările cele mai concludente ale conferințelor menționate includ formularea de către participanți a Planului Strategic de Acțiuni în domeniul implementării sistemului de achiziții electronice în Republica Moldova, un document promovat în continuare cu sprijinul Băncii Mondiale în Moldova; discutarea Protocolului de Intenții formulat în cadrul conferinței consacrate problemelor politicii de migrație în țările CSI „Spre un spațiu migrațional unic”, care a avut loc la Moscova în iulie 2009, precum și pregătirea pentru implementare a planului internațional de acțiuni în domeniul migrației.

Programul NATO Știința pentru Pace și Securitate (NATO SPS)

Republica Moldova participă la evenimentele științifice organizate cu susținerea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) începând cu anul 1994. În total, oamenii de știință din Republica Moldova au fost co-directori la aproximativ 70 de activități comune, fiind înregistrate, totodată, participări la diferite evenimente în calitate de experți. Programul NATO Știința pentru Pace și Securitate (SPS) sprijină activitățile științifice în conformitate cu prioritățile sale: *apărarea împotriva terorismului și contracararea amenințărilor la adresa securității*, facilitând stabilirea relațiilor de colaborare dintre oamenii de știință și experți din statele-membre NATO cu omologii lor din țările-partenere și statele Dialogului Mediteranean.

Pe parcursul anului 2009, Punctul de Informare NATO SPS a organizat multiple seminare de informare cu privire la oportunitățile oferite de acest program. Diseminarea informației are drept obiectiv sporirea nivelului de participare a comunității științifice autohtone și valorificarea oportunităților care le oferă Programul NATO SPS.

Anul 2009 a fost marcat prin finalizarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului RM-NATO (IPAP), derulat în perioada 2006-2009, unele instituții ale Academiei de Științe a Moldovei contribuind la implementarea obiectivelor din Capitolul III: Securitatea prin Știință și Protecție a Mediului. Printre aceste instituții menționăm: Institutul de Energetică, Institutul de Seismologie și Geologie, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale și RENAM, Institutul de Microbiologie și Biotehnologie, Institutul de Istorie, Stat și Drept.

Astfel, în perioada 13-15 mai 2009 la Chișinău s-a aflat în misiune de evaluare a implementării IPAP un grup de experți NATO, printre care și dr. Susanne Michaelis, punct de contact al secției Comunicare Științifică și Relații cu Organizații Internaționale din cadrul Direcției Diplomatie Publică NATO. În cadrul acestei vizite, dr. Susanne Michaelis a vizitat Institutul de Ecologie și Geografie, care a obținut finanțare în anul 2009 pentru proiectul „*Landslide Susceptibility Assessment in Central Moldova*”. În cadrul proiectului, oamenii de știință din Republica Moldova și Turcia au oportunitate de a face schimb de experiență în aplicarea metodelor avansate de colectare a datelor despre alunecările de teren și sistematizarea lor într-un catalog comun în dependență de originea, funcțiile și impactul lor economic. În cadrul aceleiași misiuni, dr. Susanne Michaelis a prezentat oportunitățile Programului NATO SPS în cadrul unui seminar de informare organizat cu această ocazie.

În raportul elaborat în rezultatul misiunii de evaluare din mai 2009, experții au apreciat implicarea activă a Republicii Moldova în cooperarea științifică cu NATO, în special în domeniul mediului. În același raport s-a recomandat sporirea măsurilor pentru implementarea practică a proiectelor științifice în vederea obținerii unor beneficii tangibile.

În anul 2009, s-a finalizat proiectul regional „Armonizarea hazardurilor seismice și reducerea riscurilor în țările sub influența focarului de cutremur Vrancea” (SfP 980468), implementat de Institutul de Geologie și Seismologie, în cadrul căruia a fost elaborată harta zonelor seismice din Republica Moldova, România, Bulgaria. În același an, a fost finalizată implementarea unui proiect de tip *Collaborative Linkage Grant* cu titlul „Mitigation of water stress in agricultural soils by bio-indicators”, realizat de Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor în comun cu partenerii de la Universitatea RUTGERS (SUA, New Jersey).

O participare activă la Programul NATO SPS înregistrează Asociația RENAM (Research and Educational Networking Association of Moldova), creată la inițiativa AȘM și a Comitetului Științific NATO, în 2009 celebrând 10 ani de activitate. De la înființare, RENAM a obținut spre finanțare 10 proiecte în cadrul Programului NATO SPS. În 2009, RENAM a continuat lucrările de consolidare a rețelelor computerizate din Moldova și construcția canalului informațional Chișinău-Iași în baza fibrei optice în cadrul proiectului „RENAM – RoEduNet Fiber Optic Link Construction”. În anul 2009, RENAM a obținut finanțare și proiectul „New RENAM – RoEduNet gateway based on CWDM technologies implementation” (NIG 982702).

În perioada 21-23 mai 2009, RENAM a organizat evenimentul internațional NATO Advanced Networking Workshop „Cyber terroism: Prevention and Protection”. Prin activitatea sa RENAM a contribuit la realizarea unor acțiuni IPAP, și anume, Acțiunea 1 „Continuarea dezvoltării sistemului de rețele și cercetare” și Acțiunea 2 „Continuarea participării la proiecte de consolidare a rețelelor informaționale și lansarea formulelor noi de cooperare regională prin utilizarea fibrelor optice de capacitate înaltă” din Obiectivul 3.2.2 „Prioritățile stringente în domeniul securității în cadrul Programului Securitatea prin Știință”.

În vederea diseminării rezultatelor obținute în cadrul proiectelor susținute de NATO, Punctul de Informare NATO SPS a demarat procesul de pregătire a informațiilor promoționale (în română și engleză) cu privire la rezultatele obținute de către savanți în cadrul principalelor mecanisme de granturi care le oferă NATO SPS (ARW, CLG, ANW etc.). Informația va fi plasată pe site-ul www.international.asm.md.

Centrul Științifico-Tehnologic din Ucraina (STCU)

Centrul Științifico-Tehnologic din Ucraina este o organizație internațională, interguvernamentală, creată de către țările Uniunii Europene, SUA, Canada și Ucraina la 25 octombrie 1993. În baza Legii nr. 531-XV din 18 decembrie 2003, Republica Moldova a aderat la Acordul de Constituire a acestui Centru, fiind devansată în acest sens de Azerbaidjan, Georgia, Ucraina și Uzbekistan. STCU oferă suport financiar și logistic pentru realizarea proiectelor de cercetare, de inovare și transfer tehnologic, pentru organizarea și participarea la diferite manifestări internaționale, pentru instruirea și perfecționarea cadrelor din cercetare.

În cei 16 ani de activitate STCU a finanțat 1350 proiecte de cercetare-dezvoltare în sumă de peste 188 mln dolari SUA. Din momentul constituirii Oficiului din Republica Moldova al STCU, noiembrie 2006, sfera științei și inovării a beneficiat de 16 granturi, costul total al cărora constituie 1 854 450 dolari SUA.

Pe parcursul anului 2009, 14 echipe de cercetători din Republica Moldova au participat la implementarea a 10 proiecte, 2 din ele fiind finalizate. În realizarea proiectelor finanțate de către STCU sunt antrenate 11 organizații din sfera științei și inovării și 157 persoane. Cei mai activi sunt cercetătorii Institutului de Fizică Aplicată, celui de Matematică și Informatică.

La cele două ședințe ale Consiliului de Administrare al STCU, din iunie și noiembrie 2009, au fost selectate pentru finanțare încă 7 proiecte de cercetare. Unul din ele este format dintr-o echipă mixtă, cu participarea cercetătorilor din Ucraina, și 6 naționale în cadrul Programului STCU - AȘM „Inițiative comune de cercetare-dezvoltare”. Acest program a debutat pentru prima dată în RM în luna martie 2009 și presupune alocarea din partea bugetului RM a sumei de 150 mii dolari SUA, ceea ce constituie 50% din costul total al proiectelor, celelalte 50% fiind oferite de către STCU.

Pe parcursul anului 2009, STCU a oferit suport financiar și logistic la 18 cercetători din RM pentru participarea la diferite conferințe și manifestări internaționale în Montreal, Ottawa, Hamilton, Toronto și Quebec (Canada), Annecy (Franța), Tbilisi (Georgia), Sevastopol și Kiev (Ucraina).

Cu suportul STCU au fost organizate un șir de mese rotunde, cursuri de instruire și perfecționare a persoanelor responsabile de inovare și transfer tehnologic, având drept obiectiv cultivarea abilităților manageriale și economice în domeniu. Trei experți internaționali au analizat activitatea a 10 instituții în scopul estimării potențialului disponibil și oferirii propunerilor constructive de redresare a situației existente.

În anul de referință, Oficiul STCU din Republica Moldova a continuat să ofere suport managerial calificat în procesul de promovare a proiectelor, să încurajeze participarea cercetătorilor științifici din

organizațiile guvernamentale, neguvernamentale, businessul privat la competiție, să monitorizeze procesul de implementare al proiectelor în conformitate cu cerințele internaționale și prin activitățile desfășurate să contribuie la integrarea comunității științifice din Republica Moldova în Spațiul European de Cercetare.

Dezvoltarea cooperării în cadrul diasporei științifice a Republicii Moldova

Continuând eforturile de consolidare a diasporei științifice a originarilor din Republica Moldova, inițiativă lansată în 2008, în anul de referință au demarat câteva activități care vizează, în principal, susținerea comunicării și colaborării cu cercetătorii originari din RM ce activează în străinătate, crearea mecanismelor de implicare a acestora în sfera științei și inovării din Moldova, inclusiv prin: accesarea în comun a fondurilor europene și internaționale, expertizarea proiectelor naționale, implicarea în procesul de pregătire a cadrelor științifice etc.

Relevant în acest sens este proiectul „Conectarea diasporei științifice a Republicii Moldova la dezvoltarea științifică și economică a țării de origine”, dezvoltat în comun cu Școala Politehnică Federală din Lausanne (EPFL), Elveția, și finanțat de Fundația Științifică Elvețiană. Partenerii elvețieni antrenați în proiect au coordonat anterior procesul de formare a diasporelor științifice în mai multe regiuni ale lumii, inclusiv America Latină. Acest proiect urmărește elaborarea unui mecanism de durată care va contribui la identificarea căilor de implicare a savanților expatriați originari din Moldova în procesul de dezvoltare științifică și economică a țării lor de origine.

O evoluție recentă în acest sens este inițierea, sub egida Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), a unui proiect de anvergură națională menit să folosească fenomenul migrației ca factor de dezvoltare. În cadrul acestui proiect AȘM își propune să consolideze rolul Moldovei ca platformă de cercetare și dezvoltare prin revenirea temporară a oamenilor de știință moldoveni expatriați.

O nouă inițiativă a AȘM constă în aprecierea rezultatelor deosebite în sfera științei și inovării obținute de conaționalii noștri în străinătate. La 29 decembrie 2009, în cadrul ședinței festive a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică, Diploma de Merit a AȘM i-a fost conferită trei Stella Ghervas, istoric originar din Republica Moldova, directoare de studii la Institut d'Etudes Avancées din Paris și la Maison des Sciences de l'Homme din Paris pentru promovarea peste hotare a patrimoniului istoric și cultural național al țării noastre. În 2009, dra Stella Ghervas a fost distinsă cu prestigiosul Premiu Guizot 2009 al Academiei Franceze, pentru volumul „*Réinventer la tradition. Alexandre Stourdza et l'Europe de la Sainte-Alliance*” (Reinventarea tradiției: Alexandru Sturza și Europa Sfintei Alianțe), editat la Honoré Champion Éditeur din Paris.